

Respons

Irak: Mehdi-hærens (JAMs) posisjon i Irak våren 2014

- Hvordan er Mehdi-hærens posisjon i Irak per i dag, våren 2014?
- Driver Mehdi-hæren med våpensmugling nordover, og har militsen operasjonsområder i Mosul?
- Er det sannsynlig at Mehdi-hæren betror seg til en kurder fra KRG-området og bruker vedkommende i smugleroperasjoner, eventuelt ved bruk av tvang?

Mehdi-hærens posisjon i Irak våren 2014

Mehdi-hæren (Jaysh al-Mehdi/JAM), Sadrist-bevegelsens militære gren, inngikk våpenhvile med myndighetene i 2008, etter en blodig krig på vårparten. Øverste leder for militsen og Sadrist-bevegelsen, Moqtada al-Sadr, hadde siden 2003 vært en av de fremste shiamuslimske lederne i Irak, og JAM hadde vært den største og en av de mest aktive og voldelige militsene i motstandskampen mot amerikanske og irakiske styrker. Moqtada al-Sadr sto spesielt sterkt blant fattige i Sadr City i Bagdad og i Sør-Irak.

Som følge av våpenhvilen i 2008 ble det meste av JAM demobilisert, men medlemmene leverte aldri inn sine våpen. JAM ble derfor i flere år etterpå betraktet som en «sovende» væpnet milits som potensielt kunne mobiliseres på nytt. Moqtada al-Sadr skal flere ganger ha hintet om at han ville gjøre dette, bl.a. i forbindelse med regjeringsforhandlingene etter valget i 2010. Muligens oppfattes JAM fortsatt som et ris bak speilet for al-Sadr.

Moqtada al-Sadr beholdt dessuten en liten aktiv milits, som etterhvert fikk navnet The Promised Day Brigade (PDB). Resten av Sadrist-bevegelsen ble omgjort til en politisk og sosial bevegelse, kalt *Momahidoun* (de som leder vei), med referanse til tilbederne av den skjulte imam, Mohammed al-Mehdi¹. Selv bosatte Moqtada al-Sadr seg i Iran der han begynte med religiøse studier. Flere andre fra JAM søkte også tilflukt i Iran etter våpenhvilen for å unngå straffeforfølgelse i Irak.

¹ Mohammed al-Mehdi er den 12. i rekken av imamer som har etterfulgt Profet Mohammed. Han ble angivelig født i Irak i 868, men skal ha forsvunnet allerede som femåring. Ifølge hovedretningen innen shia-islam lever han fortsatt i det skjulte. I henhold til tolvretningen innen shia-islam skal al-Mehdi returnere ved dommedag som en Messias og bringe fred og islamsk tro til hele verden.

Allerede før våpenhvilen ble erklært i 2008, dannet det seg utbrytergrupper blant soldater som var uenige i Moqtada al-Sadrs taktikk. Asa'ib Ahl al-Haq (AAH), ledet av Qais al-Khazali, er en av dem.

Utbrytergrupper, deriblant såkalte spesialgrupper, fortsatte militant aktivitet, spesielt rettet mot amerikanske styrker frem til de forlot Irak i desember 2011. Også Moqtada al-Sadrs egen brigade, PDB, skal ha utført angrep mot amerikanske tropper (al-Salhy 2011).

Selv om JAM ikke omtales som en av de operative militsene i Irak i dag, har den likevel, ifølge kilder Landinfo traff i Bagdad i november 2013, fortsatt en viss aktivitet (Landinfo & Migrationsverket 2014, s. 19). Med tilbaketrekningen av de amerikanske soldatene forsvant JAMs fremste motstander og mobiliserende faktor. Men militsen står i et motsetningsforhold til AAH, som flere mener har støtte fra statsminister Nouri al-Maliki (Landinfo & Migrationsverket 2014, s. 19). Følgelig har JAM også et anstrengt forhold til myndighetene i Bagdad. Slik Landinfo ser det, er det i dag i hovedsak tre forhold som aktiviserer gjenværende soldater i JAM. Det ene er politisk maktkamp på shiamuslimsk side i Irak, det andre er beskyttelse av shiamuslimske mål mot angrep fra ISIS, og det tredje er borgerkrigen i Syria.

Ifølge Institute for the Study of War (2012) har AAH utkonkurrert Sadrist-bevegelsen. Malikis støtte til AAH har bidratt til dette, for eksempel ved å gi AAH fri bevegelse mellom bydeler i Bagdad.

Den interne maktkampen ble tydeliggjort i stridigheter mellom JAM og AAH sommeren 2013. Da ble militsledere fra begge hold drept i uroligheter som oppsto. Situasjonen viste at lederne i JAM fortsatt er i besittelse av betydelige våpenlagre, ifølge et tidligere aktivt medlem av JAM (Sadah 2013). Hendelsen viser også at JAM hurtig kan mobiliseres ved behov. Dette har blitt bekreftet av beboere i Sadr City, som samtidig sier at en mobilisering kun vil skje etter ordre fra Moqtada al-Sadr (Morris 2014).

På tross av motsetningen mellom JAM og AAH, har et parlamentsmedlem fra Sadrist-bevegelsen tidligere hevdet at enkeltpersoner innen Sadrist-bevegelsen og JAM faktisk tar ordre fra AAH. Dette kan tyde på at det har vært kryssende lojaliteter mellom de to gruppene, og at noe av AAHs virksomhet faktisk har blitt utført av personer innen Sadrist-bevegelsen og JAM (al-Salhy 2011).

Støtten til Sadrist-bevegelsen og Moqtada al-Sadr kan kanskje best måles på valgresultatene. I parlamentsvalget i 2010 fikk bevegelsens politiske koalisjon, al-Ahrar, et relativt godt resultat; 40 av 325 plasser (BBC 2012). I 2014-valget gikk de tilbake, og fikk kun 28 av 328 representanter (Adnan & Arango 2014).

Driver Mehdi-hæren/JAM med våpensmugling nordover, og har militsen operasjonsområder i Mosul?

Vi er ikke kjent med at Mehdi-hæren har drevet med våpensmugling til Mosul. Mosul har ikke vært noe kjent operasjonsområde for noen av de shiamuslimske militsene, og det er derfor lite som tyder på at shiamuslimske militser har våpenlagre der.

Derimot er det en mulighet for at shiamuslimske militser, inkludert JAM, kan ha fraktet våpen til Tal Afar, en by med betydelig turkmensk shiamuslimsk befolkning, vest for Mosul, eller til Syria. Tal Afar har vært gjenstand for flere voldelige aksjoner etter 2003. Vi har imidlertid ingen indikasjon på at JAM har vært direkte involvert i noen av disse hendelsene, men man

kan ikke se bort fra at shiamuslimske militser påtok seg et ansvar for å bistå den lokale shiamuslimske befolkningen der med våpen.

En annen mulighet er at JAM har smuglet våpen til Syria i løpet av den pågående borgerkrigen som startet i mars 2011. En av smuglerrutene går via Mosul. Hvorvidt JAM har deltatt i våpensmugling til Syria, har vi imidlertid ikke kjennskap til, men det er på det rene at flere irakiske shiamuslimske militser har deltatt i krigshandlinger i Syria (al-Jaffal 2013a; al-Salhy 2013; al-Jaffal 2014). Det er imidlertid uvisst i hvor stor grad shiamuslimske militser smugler våpen til Syria via Mosul. Mye av våpnene som smugles til det syriske regimet, kommer angivelig fra Iran (al-Jaffal 2013b). Ifølge Institute for the Study of War (2012) har riktignok AAH ekspandert sin virksomhet til Ninewa, bl.a. for å utnytte potensialet i våpensmuglingen til og fra Syria. Hvorvidt personer med tilknytning til JAM har gjort det samme, har vi ingen dokumentasjon på, men det kan ikke ses bort fra, da det er mye penger å tjene på dette. AHH etablerte for øvrig et kontor i Tal Afar i september 2012 (ISW 2012, s. 18). Landinfo har ikke kunnet finne noen indikasjoner på at JAM eller AAH har noen virksomhet i Mosul.

Ettersom Mosul og Ninewa provins er dominert av sunnimuslimer, vil det være lettere for sunnimuslimske opprørere å smugle våpen til Mosul enn det er for shiamuslimske militser. At sunnimuslimer smugler våpen til Syria, finnes det også flere rapporteringer om (AP 2012; RT 2012; Arango & Adnan 2012).

Er det sannsynlig at Mehdi-hæren betror seg til en kurder fra KRG-området og bruker vedkommende i smugleroperasjoner, eventuelt ved bruk av tvang?

Landinfo kan ikke besvare hvorvidt et slikt scenario er sannsynlig eller ikke. Rent generelt kan man vel likevel ikke helt utelukke muligheten for at en shiamuslimsk gruppe som har sine kjerneområder i Bagdad og Sør-Irak, ville benytte seg av personer med god lokalkjennskap, dersom de hadde virksomhet i et sunnidominert område i Irak. I slike situasjoner vil vi anta at det ikke ville være spesielt gunstig å tvinge noen til å yte tjenester for seg, men derimot benytte seg av personer som gjør dette frivillig mot betaling.

I hvor stor utstrekning JAM truer folk til å samarbeide med dem, kan ikke Landinfo uttale seg om. Dersom det er slik at et medlem av JAM har en jobb innenfor politiet, og bruker denne autoriteten til å få folk til å samarbeide, så kan situasjonen være en annen. Man kan ikke se bort fra at polititjenestemenn bruker sin autoritet til egen vinning.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske

Referanser

Skriftlige kilder

- Adnan, D. & Arango, T. (2014, 19. mai). Parliamentary Wins May Seal Third Term for Iraqi Premier. *The New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2014/05/20/world/middleeast/party-of-iraqi-prime-minister-gains-seats-in-parliament.html?_r=0 [lastet ned 10. juni 2014]
- AP (2012, 16. februar). A turnaround in the Iraq-Syria gun smuggling trade. *Associated Press*. Tilgjengelig via The National <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/a-turnaround-in-the-iraq-syria-gun-smuggling-trade#ixzz33fZW0h1H> [lastet ned 10. juni 2014]
- Arango, T. & Adnan, D. (2012, 12. februar). For Iraqis, Aid to Rebels in Syria Repays a Debt. *The New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2012/02/13/world/middleeast/for-iraqis-aid-to-syrian-rebels-repays-a-war-debt.html?pagewanted=all&_r=0 [lastet ned 10. juni 2014]
- BBC (2012, 19. januar). Profile: Moqtada Sadr. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-12135160> [lastet ned 10. juni 2014]
- Al-Jaffal, O. (2013a, 29. oktober). Iraqi Shiites join Syrian war. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/10/iraqi-shiites-join-syrian-war.html#> [lastet ned 3. juni 2014]
- Al-Jaffal, O. (2013b, 18. desember). Iraqi weapons market surges during Syria conflict. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/12/iraq-weapons-market-surge-syria-conflict.html> [lastet ned 3. juni 2014]
- Al-Jaffal, O. (2014, 24. mars). Iraqi Shiite militants return from Syria, aggravating security crisis. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/03/iraq-shiite-militias-syria-security-fears.html#ixzz33TbZwc3b> [lastet ned 3. juni 2014]
- Landinfo & Migrationsverket (2014, 28. februar). *Sikkerhetssituasjonen i Irak. Delrapport fra Migrationsverkets og Landinfos informasjonsinnhentingsreise til Bagdad og Erbil 16.– 22. november 2013*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2802/1/2802_1.pdf [lastet ned 10. juni 2014]
- Morris, L. (2014, 9. februar). Shiite militias in Iraq begin to remobilize. *Washington Post*. Tilgjengelig fra http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/shiite-militias-in-iraq-begin-to-remobilize/2014/02/09/183816c6-8f59-11e3-878e-d76656564a01_story.html [lastet ned 10. juni 2014]
- Rahimi, B. (2010, 3. juni). *The Return of Moqtada al-Sadr and the Revival of the Mahdi Army*. West Point: Combating Terrorism Center. Tilgjengelig fra <https://www.ctc.usma.edu/posts/the-return-of-moqtada-al-sadr-and-the-revival-of-the-mahdi-army> [lastet ned 3. juni 2014]
- RT (2012, 11. februar). Up in arms: 'Iraqi Jihadists and weapons flow to Syria'. *RT*. Tilgjengelig fra <http://rt.com/news/iraq-weapons-smuggle-syria-093/> [lastet ned 3. juni 2014]
- Sadah, A. A. (2013, 28. august). Sadr Reconsiders Political Role, Mahdi Army. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/08/iraq-clashes-mahdi-army-asaib-ahl-al-haq-sadr.html#ixzz31VjabloJ> [lastet ned 10. juni 2014]
- Al-Salhy, S. (2011, 16. juni). Iraq's Mehdi Army faces splits, wary of return to war. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/2011/06/16/us-iraq-security-mehdi-idUSTRE75F4C220110616> [lastet ned 10. juni 2014]
- Al-Salhy, S. (2013, 10. april). Iraqi Shi'ite militants start to acknowledge role in Syria. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/2013/04/10/us-syria-crisis-iraq-idUSBRE9390OB20130410> [lastet ned 10. juni 2014]

Respons Irak: Mehdi-hærens (JAMs) posisjon i Irak våren 2014

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.